

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri
Theologi, Jnstitvtiones Morales**

In Qvibvs Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

17 Quomodo possit iudex per inquisitionem procedere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

teneretur vocatus, ut testis, fateri veritatem, ergo etiam in predicto casu. Responderetur, secundum hos evidentiam criminis, quando non solum enim ipsum est notorium, sed etiam notorius est reus, succedet in totum loco accusatoris, & perinde tribuere ius interrogandi quemlibet, testem. At vero quando solum crimen est notorium, & non reus, tunc evidenter criminis succedit ex parte, loco accusatoris, id est tribuit ius inquistiōnē contra crimen notoriū, non tamē tribuit ius procedendi contra aliquem in speciali, interim dum occultus est reus.

Ecce probatur, quia si casu iudex interrogasset in speciali Titium de Cato, utrum illud crimen commiscerit, Titus non posset iure causum cum detegere: ergo etiam si iudex generaliter inquirat, quis commisit crimen, Titus non determinat reum detegere.

Sed certe probabile est admodum Titium obligari ad determinandum, siue ipse solus nouerit, siue una cum alio, vel aliis nouerit, quoniam iudex licet inquirat, & licet interrogat: item quoniam Titus in casu predicto, vel posset accusare reum, vel fatet se: crimen eius denuntiare, ut infra diceremus: ergo cum iure a iudice interrogatur, quis crimen commisit, determinat reum detegere, & reus sibi imputet, siquidem delictum notorium perpetrauit, uno eum vidente, aut dubio, vel tribus.

Quoniam difficultas sequitur ex dictis, ad quid conduceat inquisitio iudicis generaliter facta, in predicto casu, siquidem nec reus, nec locus criminis, nec Titus, qui solus vel cum alio nouit reum, tenetur interrogatus malefactorem communis detegere. Respondeatur ex Innoc. Abate, Bartolo, quos sequitur Silvester verbo Inquisitio 1. questione 5. vers. 4. prodebet ad hoc, ut ex ea deueniatur ad specialiter inquisitionem contra eum, qui non innotescit in generali inquisitione. Vnde non prodefit generali inquisitio ad puniendum, torquendum, vel condemnandum ex malefactore, sed ad inueniendum, vel per testes, vel per iudicia, quis fuerit malefactor: ut eo sic inuenito, postea possit iudex contra eum specialiter inquirere. Nam etiam, vno tantum teste omni exceptione maiorum cognito, vel tantum indicio idoneis, potest publicus officialis denuntiatur, vel accusatur, vel querela proponere contra malefactorem: & tunc incipiet iudex specialiter inquirere contra reū in generali inquisitione deprehensum, ita ut iterum repeti debeat dictus testis, & repeti debeat indicia idonea sine infamia, quae fuerint comperta contrarium: nam accusatio, denuntiatio, vel querela precedente, & crimen semiprōbatum probato, per omnem testem omnī exceptione maiorem, vel existentibus idoneis indiciis, vel infamia, iure contra reū proceditur, eum capiendo, si praefens sit, immo etiam torquendo, ut ad ea, de quibus interrogatus est, respondeat, veritatem detegendo, quod si absens fuerit, citando eum, ut in iudicio compareat, & ad quaestione respondet.

Quomodo possit iudex per Inquisitionem procedere.

CAPVT. XVII.

DE Iudice quāsi solet, quot, & quibus modis possit criminaliter procedere. In qua se cōmuniſt est sententia, cum posse procedere tribus modis, ut colligatur ex cap. 2. qualiter, & quando, De Accusationibus nimurum per Accusationem, Denuntiationem, & per Inquisitionem: aliqui addunt, quod etiam possit procedere aliquando per exceptionem, aliquando per euidentiam delicti, aliquando propter reum deprehensum in flagranti delicto, aliquando per postulationem, & querelam aliquem contra aliquem. Sed teuera dicendum est, iudicem criminaliter duobus modis posse procedere: quoniam, vel procedit ex officio suo, hoc est, nullo alio accusationem, de- nuntiationem, vel querelam criminis proponente: vel

procedit ad postulationem, vel instantiam aliquius alterius, nimurum publici officialis, vel accusatoris, vel querelam proponentis, vel partis, quod sua interest, postulant.

Quando primo modo procedit, dicitur procedere per Inquisitionem:

Quando secundo modo, dicitur procedere per accusacionem, vel denuntiationem, vel querelam; de quibus modis sigillatum est differendum.

Dubium primum, Quotuplex sit Inquisitio? Respondeatur ex Abate, communiter recepto in cap. 2. Qualiter, & quando De Accusationibus, esse duplicem, generalem, & specialem. Generalis est, quando iudex ex officio suo inquit generaliter: non contra certam aliquam perfonam, ut cum praes, siue praetor, vel quicunque alias iudex inquit, an sint facinorosi homines in prouincia, ciuitate, vel loco, de qua inquisitione in l. Congruit, ff. De Officio Praesidis. & cap. 1. De officio ordinary. Sicut etiam Episcopus generalis est inquisitio, quando notorium est crimen, sed occultus malefactor: & tamen generaliter inquisit, quis commisit: specialis inquisitio est, cum iudex inquit specialiter contra certum malefactorem, & hæc sit ad puniendum malefactorem, ob publicam vultatem: & si eniā sit in tribus modis. Primo, ex mero officio iudicis absque accusatione, querela, & denuntiatione alienius. Secundo, sit ad querelam aliquem contra aliquem: tunc enim proposita quæstia iudex ex officio suo procedit ad testes, & informationes assumentas. Tertio, sit ad denuntiat onem aliquius publici officialis, ad denuntiandas delicta deputati, tunc enim iudex absque vila alia infamia procedit ex officio suo ad testes, & informationes recipiendas.

Dubium secundum, de quibus delictis possit inquiri, ex iure communi: nam certum est iure communis accusacionem esse remedium ordinarium, quo potest iudex procedere contra criminis, & malefactores: inquisitionem vero esse remedium extraordinarium, quoniam ex iure communis regulatiter iudex procedere per inquisitionem non potest: nisi in certis casibus iure ipso permisit, Quæritur ergo modo, quinam sint isti casus? Respondeatur ex communis sententia, ut docet Silvester Inquisitio 1. questione 2. posse inquiri.

Primo, de quoconque maleficio per denuntiationem Officialis publici ad hoc deputati, delato. Solent enim vi statutorum deputati publici officiales, ut malum deuincient, ne ea committantur, aut ne imputata maneat.

Secundò, potest inquiri de quoconque delicto propter precedentem incidentem cognitionem, ut in fallo teste, C. de testibus. Nullum.

Tertio, de quoconque crimen propter precedentem generaliter Inquisitionem, ut scilicet complicito malefactore via specialis inquisitio, ut condemnari possit.

Quarto, quandoquā maleficiū coram iudice committitur, ut in charta fallā coram iudice producta, C. De probationibus. I. habemus. Sic inquit iudex de crimen, quando accusator colludit, prauancatur, vel calomniatur, l. fallaciter. C. de abolitionibus. Sic etiam inquit contra custodem carceris, qui dimisit reum sine vinculis preuo corruptus, ut fugere possit, vel passus est introducere in carcere ferum, vel venenum. l. carceri. ff. de custodia reor.

Quintò, propter atrocitatem criminis, ut propter iniuriam clericis illatis, vel Ecclesiis, vel rebus sacris: sic etiam propter crimen sacrilegi. C. De Episcopis, & clericis, l. Si quis in hoc genus. Sic etiam propter crimen laesæ maiestatis, heretis, latrociniij, assallimij: falsæ monetæ, prodicionis patris, conurationis, ut confederationis plurimæ ad aliquid malum.

Sexto, propter evidentiam criminis, ut in l. ea quidem C. De accusationibus.

Septimò, inquit iudex ex officio suo contra tetorem

suspectum contra producentem scripturam suspectam, contra testes falsum deponentes in iudicio, vel suspectos vel vacillantes.

O claud, inquirit iudex de iuribus principis, & de pecunia filio applicanda. Sic de iuribus Ecclesie, & contra possessorem beneficij, vt exhibeat titulum beneficij, vt ostendat, quo titulo possidat, sic de p̄is causis, sic de causis misericordium personarum. sic de bonis naufragium patet, sic de iuriis factis scholari, sic tempore famis, & communis necessitatis, contra habentes copiam annonæ.

Nonō, contra eos, qui frequentant tabernas, ludos legē prohibitos, arma deferentes, frequenter rixantes, mercedem verita transferentes, contra vagabundos, & otiosos deambulantes per plateas: hi sunt causas iure permitti, sed hodie ex vi inquisitio iudex licet de quoconque criminis, & maleficio, quoniam inquisitio ex confusione facta, est remedium ordinarium procedendi in iudicio contra crimina, & malefactores, ut si p̄ dixi, dummodo procedat fama, vel clamor contra malefactorem.

Dubium tertium, quod, & quā praecedere ex iure communi necessitati debent inquisitionem, & valida in iure sit. Respondetur, Quandocunque inquisitio est specialis contra certam personam, debet praecedere fama publica à viris honestis, & non malevolis, & non senili, sed sapienti, ut colligitur ex capite secundo Qualiter, & quando, & cap. inquisitionis & cum oporteat, De accusationibus. Vnde hodie fit prius inquisitio, & examinatione, sive informatio secreta, & factis informationibus, si iudicii constet, quod V. g. Titius est diffamatus super tali criminis, iudex p̄cipit, vt citeretur ad comparandum personaliter, quo comparente, debent illi tradi capitula super ijs, de quibus fieri debet inquisitio, Glosa 1. de accusationibus in 6. quod ius maximum est ipso iure naturali. Alioqui enim si absque infamia praecedente inquiritur contra certam personam, eo ipso infameretur. Item, quia alioqui iudices ex odio, vel inuidia, ita, vel vindicta contra aliquem procederent, & infamerent alioqui innocentes, & vexarent eos.

Sed notandum est, aliquando etiam ex iure communi, posse inquiri specialiter contra aliquem, abique prava infamia.

Primo, vbi inquiritur ad impedientiam electionem, ordinationem, vel confirmationem Praelati, vel cuiuscunquam alterius ministri, aut officialis indigni, aut beneficiarij: sic inquisitio iudex ex officio de probitate vitæ, de idoneitate eligendi, instituendi, confirmandi, ordinandi, & promouendi ad ordines, dignitates, beneficia, vel officia. Sic etiam, quando inquiritur ad impedimenta matrimoniij cognoscenda, ne illud videlicet contrahatur contra Canones, vel leges, sic etiam quando visitat Episcopos, per se vel alium Ecclesiastis, inquit de morib⁹, & vita, & officio clericorum.

Secundò, vbi inquisitio fit, presente patre, & non opponente, quod non praecepsit infamia, c. 2. De accusationibus in 6.

Tertio, vbi fit contra eum, qui crimen est confessus, De confessi, c. 1. in 6.

Quarto, quandocunque fit inquisitio ad denunciationem publici officialis, c. 1. De officio ordinarij, Silvester Inquisitio, 1. questione 4.

Notandum est secundò, non esse opus, vt procedat infamia, quando inquisitio est generalis, quia in ea non procedunt contra certam personam, vt supra dixi, capite primo. Item, vt inquisitio fit in iure valida, requiritur, vt iudex inquiringens sit competens, cap. Ea, que de sententia, & re iudicata in 6.

Item, vt prius iudicii constet crimen esse commissum, & debet in actis iudicis apparet, quod ei prius quam inquietet, constitutus de crimen commissio, & de infamia inquisiti.

Item, vt is contra quem inquiritur, sit in iurisdictione iudicis; inquirentis quantum ad eum articulatum, de quo

inquiritur, cap. Si diligenti, de foro compit. Item, vt pli inquisitio habeat formam in iure requisitam, cap. Qualiter, & cap. Inquisitionis, & cap. Cum oporteat. Forma autem inquisitionis in iure requisita exigit quinque.

Primo, vt nominetur modus procedendi.

Secundò, persona inquiringens cum officio significante inquisitionem ad inquendum.

Tertio, persona contra quam inquiritur.

Quarto, locus, & tempus, quibus patratum est deli-

ctum. Vnde forma inquisitionis sic habet: Hac est inquisitio, quia si per Caenum praetorem, vel praesidem prouinciae contra Titium, qui iniquè interfecit Seium in tali loco, & tali mense, die, & anno. In qua forma habent illa quinque, quæ diximus.

*Quedam alia dubia, circa Inquisitionem
Iudicis diluntur.*

C A P . X V I I I .

DIVIUM primum est, An facit si ut indicia prae-
dicta ad hoc, ut possit iudex per inquisitionem proce-
dere contra Titium, etiam si nulla infamia Titij
præcedat? Naevius in Manili cap. 18. num. 38. ait non suffi-
cere & reprehendit Sotum, & Caietanum oppositum do-
centes. Et probat, ex cap. 2. Qualiter, & cap.
18. num. 38. ait non sufficere & reprehendit Sotum, & Caietanum oppositum docentes. Et probat ex cap. 2. Qualiter,
& quando, & cap. inquisitionis, de Accusationibus, vbi ap-
petit dicitur contra nullum posse inquiri, nisi præcedente
diffamatione illius. Ergo indicia, nisi infamiam indicant,
non sufficiunt: cum Naevius sentit Cordubensis in Summa, quæst. 6. 4. At vero Caietanus, 2. 2. questione 69. artic. 2.
& Sotus, lib. Deratione tendit, & detegendi secretum,
membr. 2. questione sexta, & lib. 5. De lufitia, questione 6.
artic. 2. docent indicia sufficere, ad inquendum contra
aliquem, & reuera ita etiam sensit Battulus in 1. Congrati.
ff. De Officio Praesidis, & Baldus in 1. Iubemus, C. Deproba-
tionibus. Immò hanc esse opinionem communem, at
Iulius Clarus, lib. 5. Receptarum sententiarum, in Prætice
Criminali, quæ 20.

Dicendum est, in hac re, indicia sufficere, ad hoc, ut
index inquirat contra aliquem, assumendo informaciones
contra illum, & formando libellum: non tamen qualia-
cunque indicia sufficiunt ad examinandum, interrogandum,
interrogandum, & puniendum malefactorem sed pos-
sunt indicia sufficere ad capiendum reum, ne fugiat, &
interim ad informaciones contra illum afflumendas. Item
posunt sufficere ad citandum reum absente. Indicia er-
go differunt a diffamatione, quod hac sufficiens est ad
examinandum, interrogandum, interrogandum, & conde-
mnandum reum: at vero iudicia, nisi grauissima, & vir-
gentissima sint, de quibus infra dicemus, non sufficiunt ad iu-
pradicari; qualia tamen sint, quæ suspicionem
probabilem generant contra reum, satis sunt ad inquen-
dum in eum, numerum ad informaciones afflumendas, te-
stes recipiendos, libellum formandum, eumque capiendum,
ne ausfigiat.

Dubium secundum, An si sunt duo, tres, plures testes
iurati, quod Titius emi enem commiserit, ipsi videbuntur,
posse iudex inquirere contra Titium nulla alia infamia
præcedente? Caietanus 2. 2. questione 69. artic. 2. ait non
posse, & probat ex capite Inquisitionis, de Accusationibus,
vbi id aperte dici videtur: at Iulius Clarus, lib. 5. state,
questione 21. num. 2. & seqq. ait vnum testem, etiam alio-
qui inhabilem, & minus idoneum sufficere ad inquen-
dum contra aliquem.

Dicendum est, vel ex iure canonico non sufficere, vt in
cap. In-